

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

Kirjaus selkeyttää rajanvetoa ja on hyvä lisäys lakiin ja parannus lapsen oikeuksien toteutumisen määrittelyyn. Muotoilu on lisäksi selkeä. Pykälä lisännee osaamisen ja koulutuksen tarvetta laitoksissa. On tärkeää säätää, että kasvatusta, valvontaa ja huolenpitoa eivät saa olla lasta alistavia tai muulla tavoin hänen ihmisarvoaan loukkaavia.

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On ehdottoman tärkeää, että lakiin saadaan asiakasmitoitusta koskeva säädös, sillä asiakasmäärän suhteen tulee saada sääntelyä. Hyvää on, että asiakasmitoitukseen siirtymä on porrastettu. Säätelemällä asiakasmäärää voidaan vaikuttaa siihen, että lastensuojelussa vastuusosiaalityöntekijän on mahdollista tehdä suhdeperustaista vuorovaikutustyötä. Systemisen ajattelu- ja toimintamallin kehittämisen yhteydessä on kuitenkin arvioitu, että asiakasmäärän tulisi olla vielä tätä vähemmän, 20 lasta/sosiaalityöntekijä. THL:n suositus systemisen mallin mukaiselle työskentelylle on 20 asiakasta/sosiaalityöntekijä. Lastensuojelun erityisen vaativien asiakkaiden kanssa tehtävä työ vie paljon työaikaa, jonka vuoksi asiakasmäärän tulisi olla matalampi. Jotta työtä voidaan tehdä laadukkaasti, ilman kohtuutonta kuormitusta, tulisi asiakasmäärän olla pienempi. Systemistä mallia toivotaan edistettävän myös valtakunnallisten lastensuojelun kehittämishankkeiden myötä ja mallin katsotaan olevan se työmalli, johon lastensuojelussa tulisi laajamittaisesti siirtyä. Näin ollen lainsäädännön ja kehittämistyöstä saadun tiedon välille jäisi edelleen ristiriita.

Eri organisaatioiden rakenne/kunnan koko ratkaisee, onko lastensuojelun sosiaalityöllä konkreettisesti työparitukea lastensuojelun työhön. Henkilöstömitoituksessa ei ole huomioitu systemisen lastensuojelun työotteen mukaista resurssointia esim. perheterapeutit ja

sosiaaliohjaajat. Jatkossa lastensuojelutyön moniammatillisen henkilöstömitoituksen voisi huomioida paremmin.

Asiakasmäärän rajaaminen tulisi koskea myös jälkihuoltoa. Jälkihuollon tarpeessa olevat nuoret tarvitsevat paljon erityistä tukea ja he ovat usein juuri herkimmissä itsenäistymisen vaiheessa. Jälkihuoltonuoret jäävät tyhjän päälle, jos heidän vastaavalla sosiaalityöntekijällä ei ole riittävästi aikaa panostaa heihin. Miten asiakasmäärän rajausta suhteutuu työntekijöihin, jotka tekevät yhdennettyä työtä ja onko heillä jatkossa 35 lastensuojelun-asiakasta + muut asiakasta. Tätä tulisi tarkentaa laissa.

Lastensuojelun erityisen vaativien asiakkaiden kanssa tehtävä intensiivinen työ vie paljon työaika, jonka vuoksi asiakasmäärän tulisi olla matalampi. Jotta työtä voidaan tehdä laadukkaasti, ilman kohtuutonta kuormitusta, tulisi asiakasmäärää laskea asteittain. Lakiin tulisi kirjoittaa auki se, millaisella aikataululla asiakasmäärän laskeminen edelleen tulisi toteutumaan seuraavien vuosien aikana. Pelkkä vuosi 2025 /30 asiakasta ei riitä. Asiaa tulisi tarkastella monipuolisemmin. Osaamisen tukirakenteet, lastensuojelun urapolku, jne. tulisi saada kuntoon. Mitoitus saattaa edellyttää koulutuspaikkojen ja opetusresurssien lisäystä.

Vaikka henkilöstömitoitus on tärkeä, riskinä on se, että mm. sosiaaliohjaajia ei työssä enää palkata. Kaikki tehtävät muutetaan sosiaalityöntekijän viroiksi eikä lastensuojelussa todellisuudessa resurssia ole yhtään enempää. Riskinä on myös se, että vaikka työntekijällä on 35 lastensuojeluasiakasta, hänellä saattaa olla sen lisäksi myös SHL:n mukaiset asiakkuudet. Eli vaarana on, että sosiaalityöntekijöillä tulee olemaan 35 lastensuojelun asiakasta + 35 SHL:n mukaisten palveluiden asiakasta ellei lakiin selkeästi määritetä, ettei ko. asiakasmäärän päälle saa olla muita asiakkuuksia. Syytä olisikin perusteellisesti harkita, pitäisikö myös SHL:n mukaisissa asiakkuuksissa työntekijöillä olla maksimi asiakasmäärä lakiin kirjattuna. Vaarana on, että sosiaalityöntekijät, jotka työskentelevät SHL:n mukaisten asiakkuuksien kanssa, ylikuormittuvat, kun vain lastensuojeluun tulee asiakasmitoitus. Tällöin taas he eivät pysty tekemään laadukasta ja vaikuttavaa sosiaalityötä. Tämän myötä tarve lastensuojelulle taas kasvaa.

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Kyllä

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On tärkeää, että lainsäädännöllä ohjataan lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen ja perheen oikeutta saada tarvitsemansa palvelut kiireellisinä (lapsi saa seksuaalisen hyväksikäytön tai pahoinpitelyn epäilyn selvittämiseen liittyvät palvelut kiireellisinä) tai viivytyksettä (lapsen oppimisvaikeuksien, vamman tai toimintarajoitteen selvittämiseen liittyvä arviointi ja palvelut sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut järjestetään viivytyksettä, samoin kuin lapsen ja perheen tarvitsemat sosiaalipalvelut.) Olisi myös tarpeellista korostaa asiantuntija-avun antamisen lisäksi moniammatillisen yhteistyön tarpeellisuutta ja tarvetta rakentaa kunnissa moniammatillisen auttamisen malli.

Ja edelleen on tärkeää, että nämä lapset ja heidän biologiset perheensä saavat tarvitsemansa palvelut välittömästi. Tämä laki antaa taustatuen siihen. Pallottelu vähenee ja haavoittuvassa asemassa olevan lapsen oikeudet toteutuvat. Tämä on ehdottoman tarpeellinen säädös. Nykyinen lainsäädäntö velvoittaa myös antamaan lastensuojelun asiakkaille palveluja viipymättä, mutta silti tämä ei toteudu käytännössä, eivätkä asiakkaat saa riittävästi mm. terveydenhuollon palveluita. Myöskään sosiaalihuollon palveluita ei ole helppo saada -varsinkaan suuremmissa kunnissa (esim. vammaispalvelut lastensuojelulapsille). Tämän vuoksi resurssointi ja peruspalveluiden vahvistaminen tulisi huomioida myös muussa lainsäädännössä. Lisäys korostaa ja velvoittaa vahvemmin terveydenhuollon palveluiden antamiseen lastensuojelun asiakkaille. Hyvä lisäys on myös se, että jos arvioidaan ettei asiakas ole terveydenhuollon palveluiden tarpeessa tulee arvio antaa kirjallisena. Tällaista käytännössä on myös jouduttu välillä pyytämään, joten lisäyksenä lakiin tämä on hyvä asia ja selkeyttää vastuuasioita. Lain henkenä on kuitenkin se, että lastensuojelun tulisi saada muilta palveluilta konkreettista arviointitukea ja hoitoa lastensuojelun asiakkaille.

Lastensuojelun asiakkaiden tulisi päästä entistä nopeammin terveydenhuollon palveluiden piiriin. Tällä hetkellä näin ei tapahdu ja nuori ei pääse erikoissairaanhoidon palveluihin, vaikka siihen olisi selvä tarve. Lähetä saatetaan palauttaa takaisin perustasolle. Lastensuojelu ei aina saa psykiatrasta arviota asiakkaan tilanteesta, eikä välttämättä terapiaa, jota asiakas tarvitsisi. Joissakin tapauksissa terveydenhuolto on ohjannut lastensuojelua hakemaan terapia palvelua yksityiseltä, vaikka arviota asiasta ei ole edes tehty.

Pykälässä tulee täsmentää, että lastensuojelun sosiaalityöntekijän aloitteesta selvitykset aloitetaan ja tehdään viivytyksettä. Ilman sosiaalityöntekijän toimivallan määrittämistä selvitysten aloittamiseksi voidaan käytännössä joutua tilanteeseen jossa terveydenhuolto määrittää kenen aloite (epäily toimintarajoitteesta) kelpaa selvityksen aloittamiseksi. Kirjallinen perustelu on hyvä saada jos ei saa terveydenhuollosta palvelua.

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

Toteuttaa tavoitetta. Perustelut siihen, miksi lastensuojelun tukitoimia ei tarvita selkeyttää varmasti tapauksia kunnissa, joissa SHL:n asiakkuudessa on ollut lapsia, joiden tuen tarve on kuitenkin ollut lastensuojelullinen. Etenkin kun SHL:n tukitoimia vahvistetaan, on lisäys hyvä. Kuten lakiesityksen muotoilu nyt mahdollistaa arvioinnin, niin sen tulisi myös lain soveltamisessa korostua. Selkeissä tilanteissa ei tulisi turhaan avata SHL:n tarpeen arviointia vain nimellisesti, vaan aloittaa suoraan lastensuojelun asiakkuus. Eli ei turhia porras- ja arviointimalleja. Riskinä on, kuinka kunnat lähtevät tätä soveltamaan käytännössä ja sen vuoksi asiasta tulisi kouluttaa kuntia. On hyvä, että on kirjattu selkeästi se, että palvelutarpeen arviointia tai muita viranomaistehtäviä ei voi ostaa yksityisiltä toimijoilta tai järjestöiltä. Viittaa tällä kohtaan 26 §. Organisaation resurssit pitäisivät olla sillä

tasolla, että tämä on mahdollista. Oppilashuollon palvelut tulisi ulottua sijaishuollossa oleville lapsille. Monialaisuus tulisi näkyä tässä.

Tämä säätely selkeyttää nykyistä tilannetta lastensuojelutarpeen selvityksen ja palvelutarpeen arvion välillä. Lainsäädännöllä on kuitenkin edelleen varmistettava, että lastensuojelutarve ei jää selvittämättä. Oleellista on, että säätelyyn on sisällytetty se, että lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarve ja että palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään lastensuojelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarve, ellei asia ole selvästi luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita. On hyvä, että lapsen palvelutarpeen arvioinnista laadittavaan yhteenvetoon on merkittävä syyt, joiden vuoksi asian on arvioitu olevan selvästi luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita.

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä säätelyllä olisi?

Lisäys selkeyttää ja yhdenmukaistaa käytäntöä. Asiakasmäärän seuranta on lisäyksen myötä helpompaa. Asiakkuuden päättämisen perustelut on tärkeä kirjata päätökseen. Samanaikaisesti myös asiakkaalle tulee kertoa ja selventää ratkaisun vaikutukset.

Vaarana on, että asiakasmitoituksen tullessa lakiin, lapsen lastensuojeluasiakkuus päätetään ja hänet siirretään shl:n mukaisiin palveluihin liian aikaisin, jotta lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärä pysyy lain sallimisessa rajoissa. Tällöin lastensuojeluasiakkuuden tarve saattaa pian aktivoitua uudestaan ja asiakasta pompotellaan turhaan palvelusta toiseen.

”Kellumaan” jääneet asiakkuudet perattava. Työntekijän tulisi aina selkeästi tietää millä perustein lapsi on asiakkuudessa. Säätelyn tarkentaminen asiakkuuden päättymisestä ohjaa edelleen suunnitelmallisempaan ja kriittisempään työotteeseen. Säätely voi mahdollisesti myös ohjata sosiaalityöntekijä sanoittamaan työtään asiakkaalle aiempaa selkeämmin ja perustellummin, ja tämä on asiakkaan etu.

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Kyllä pääosin

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

Tällä hetkellä lastensuojelupalveluita tuotetaan hyvin erilaisin sisällöin samalla nimikkeellä. Nykyinen HE:n muotoilu jättää sisällön epäselväksi. Toiminnan kehittämistyöhön tarvitaan erillistä rahoitusta ja tutkimusta. Ilman tätä, Haasteena on, että mitään uutta tukitoimea ei synny, vaan käytetään tätä pykälää jo aiemmin annettujen palveluiden myöntämiseen. Jää nähtäväksi onko tällä suoraan ohjausvaikutusta siihen, että sijoituksen tarvetta ei syntyisi. Lisäksi vaikuttaa siltä, että jos toivotaan ko. tukitoimen ehkäisevän sijoitusta, niin tuen tulisi olla lähes 24/7 tukea. Edellyttää

terveydenhuollon tuen saamista nopealla aikataululla esim. intensiivisen tuen lisäksi (uusi § 15). Miten intensiiviseksi tämä tuki määritellään? Jo nyt on mahdollista järjestää kotiin tehtävää perhekuntoutusta ja hyvin intensiivistä tukea, jonka toteutustapa voi olla hyvinkin kirjavaa. Käytännössä kunnilla ei itsellä useinkaan ole resurssia toteuttaa hyvin intensiivistä tukea, joka vaatisi usean työntekijän lähes ympärivuorokautisen tuen. Tällöin tämän tukimuodon toteuttajia ovat pääasiassa yksityiset toimijat. Laadun valvonta on tässäkin asiassa tärkeä.

Haasteena se, että jos toivotaan ehkäisevän sijoitusta, niin tuen tulisi olla lähes 24/7 tukea. Lisäksi terveydenhuollon tuen saaminen nopealla aikataululla esim. intensiivisen tuen lisäksi on käytännössä epätodennäköistä. Jo nyt on mahdollista järjestää kotiin tehtävää perhekuntoutusta ja hyvin intensiivistä tukea. Jää hyvin epämääräiseksi, vaatii tarkennusta sen suhteen, mistä tässä tukitoimessa on kyse. Tarkoitetaanko avoperhekuntoutuksen tyyppistä tukitoimea? Tärkeää olisi, että sisältö olisi valtakunnallisesti yhdenmukaista ja näin epämääräisellä määrittelyllä jää hyvin tulkinnanvaraiseksi. "Avohuollon tukitoimien arvioinnin yhteydessä lapsen terveydentila on tutkittava, ellei sitä ole ollut mahdollista tutkia aikaisemmin tai muusta syystä ei ole käytettävissä riittäviä terveydentilan tietoja lapsen avohuollon palvelujen järjestämiseksi tai se on muusta syystä tarpeetonta." Mihin terveydentilan tutkiminen perustuu ja miten laajaa terveydentilan tutkimista tarkoitetaan? Entä jos lapsi/vanhempi kieltäytyy tutkimisesta?

Säännöstekstissä tehostettua avohuollon tukitoimea olisi ollut tarpeellista auki kirjoittaa enemmän; kotioiloissa mainintakin olisi hyvä olla tekstissä ja lisäksi tulisi korostaa edelleen moniammatillista yhteistyötä tämän toteuttamisessa, jotta voitaisiin varmistaa, että kunnissa tosiaan lähdetään luomaan uutta tukitoimea. Tehostetusta avohuollon tukitoimesta säättämisen tarve jää kysymykseksi: avohuollon tukitoimillahan pyritään jo sinällään estämään lapsen sijaishuollon tarve. Jo nyt alueilla on tehty perhekuntoutusta kotiinpäin, laitospuolinen perhekuntoutus vaikuttaisi soveltuvan parhaiten vauvaperheille ja esim. päihdeongelmista kärsivien vanhempien perheille. Laitoskuntoutus on kuitenkin "kupla" ja kotiin tehtävä kuntoutus tuottaa lähtökohtaisesti nopeammin ja tehokkaammin muutosta arkeen. Sijaishuollon tarvetta ei voi korvata lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä. Lapsen edunmukaisuus on selvitettävä.

Kehittämiseen tarvitaan erillisrahoitusta uusien mallien kokeilemista varten ja tutkimusta vaikuttavuudesta.

7. Sijaishuoltoapaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltoapaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltoapaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

On riittävä. Laadukkaassa sijaishuoltoapaikkaa koskevassa arvioinnissa nämä asiat huomioidaan no nyt, joten sen kirjaaminen lakiin on hyvä ja luonnollinen jatke, sillä sijaishuoltoapaikkaa tulee arvioida suhteessa lapsen etuun ja tarpeisiin sekä laitoksen riittävään osaamiseen erittäin kokonaisvaltaisesti. Se, että koulunkäynti, varhaiskasvatus ja perusopetus on kirjattu auki, on hyvä asia, vaikka näitä asioita kyllä arvioinnissa arvioidaan jo nyt. Ongelmana ovat erityisesti kiireelliset tilanteet, joissa valintaa ei voida tehdä, ja sijaishuoltoapaikkojen saatavuus on rajallista. Erityisen tuen

sijaishuoltopaikoista on pulaa. Kiireellisissä tilanteissa ei välttämättä pystytä selvittämään riittävässä määrin lapsen tarpeita. Tällöin tarkoituksenmukaista on sijoittaa lapsi perusyksikköön, jossa arvioidaan lapsen palvelun tarvetta. Täsmennys korostaa entistä vahvemmin arvioimaan lapsen edun mukaista sijaishuoltopaikkaa em. näkökulmista. Kuntoutuksellinen tarve on hyvä lisäys ja näyttöön perustuvat menetelmät ovat tärkeitä. Nämä asiat tulisi huomioida jatkossa paremmin myös sijaishuollon kilpailutuksissa. Lakimuutos parantaa arviointikriteereiden yhtenäistämistä. Ja edelleen, kuinka pykälä suhteutuu useissa kunnissa toteutettuihin sijaishuoltopaikkojen kilpailutuksiin ja kilpailutuslistoihin, joiden mukaan työntekijöiden tulisi sijoittaa sijoituksen tarpeessa olevat lapset?

Tämä sääntely on aivan keskeistä, jotta voidaan varmistaa se, että lapsi saa tarvitsemansa sijaishuollon. Tätä on lainsäädännöllä säädeltävä, muutoin sijoitusta valitettavasti voivat ohjata taloudelliset, organisaatiosta lähtöiset ja työnjaolliset syyt. Tässä sääntelyssä on oleellista, että sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti kyseessä olevan lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen sijaishuoltopaikassa ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Opetuksen tuen varmistaminen ylipäätään, saati etukäteen, on lastensuojelulle hyvin haastavaa, koska tästä vastaa opetustoimi. Tuki ja sijoitetun lapsen problematiikan ymmärtäminen on hyvin kirjavaa eri kouluissa.

Hyväkään sääntely ei muuta sitä tosiseikkaa, että valtaosa sijaishuoltoyksiköistä on yksityisiä. Lapsen tarpeisiin vastaavaa yksikköä on vaikea löytää, vaikka olisi sopiva yksikkö ei välttämättä ole tilaa. Yksiköitä ei pyöritetä ”puolillaan” yritysten toimesta. Yksiköiden profiloituminen tuottaa ainakin näennäisesti yksilöllisiin tarpeisiin vastaavaa sijaishuoltoa mutta toisaalta myös luo alueellista epäsuhtaa valtakunnallisesti. 7-paikkaiset yksiköt ovat liian suuria laitoshoitaa tarvitseville pienemmille lapsille ja tasaisen arjen sijasta sijaishuolto voikin näyttäytyä lapselle jatkuvasti vaihtuvien lasten ja aikuisten rumbana, josta pysyvyys on kaukana. Profiloituminen saattaa lopulta tuottaa sen, että lapsia joudutaan sijoittamaan kauas kotoa, jolloin läheissuhteiden ylläpito muodostuu haasteellisemmaksi. Tarvitaan lisää perusyksiköitä. Kilpailutus on saattanut osaltaan tuottaa paineita erikoistumiseen ja tietäntyyppinen tuotteistaminen luoda sosiaalityöntekijälle ajatuksenjuoksun, jossa lapsen tarpeet tuotteistamisen kautta sovitetaan erikoistuneisiin ja profiloituneisiin tarjolla oleviin sijaishuoltopaikkoihin sopiviksi. Tuleeko siis lapsi edellä vai tuote edellä.

Toistuvien avohuollon sijoitusten osalta todetaan sijoituspaikan pysyvyyden oltava turvattuna. Miten tämä mahdollistuu niin, että sijoituspaikat eivät odottele tyhjillään sitä onnistuuko lapsen kotiutuminen vai ei? Perhehoitajien/laitosten toimeentulo?

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Esityksessä viitataan siihen, että oppivelvollisuus nostetaan 18 ikävuoteen. Pelkkä oppivelvollisuusiän nostaminen ei tue syrjäytymisriskissä olevia nuoria riittävästi ja tukimuotoja

pitäisi arvioida myös muista näkökulmista. Maksuton toisen asteen suorittaminen on merkittävä tasa-arvoa ja syrjäytymistä tukeva toimi. Lisäksi tulisi lisätä opetukseen resursseja, vastata erityistä tukea vaativien nuorten tarpeisiin koulussa.

Lisäys tietojen siirtämisestä perusopetukseen sijoitusvaiheessa selkeyttää tilannetta ja tukee sitä, että kaikki tarvittava tieto siirtyy sivistyspalveluihin lapsen edun mukaisesti. Tärkeää, että osaaminen erityistä tukea vaativien lasten tarpeisiin huomioidaan myös koulutuksessa.

Sääntely vastaa tuen tarpeeseen. On tärkeää, että säädellään, että perusopetuksen ja sijaishuollon integroitua palvelua järjestävässä lastensuojelulaitoksessa voidaan järjestää perusopetuksen intervallijaksoja 36 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisena koulunkäynnin tukena lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille.

52§a on tärkeä lisäys ja sitä tulisi nostaa enemmän esiin yhteisissä keskusteluissa. Tarkennusta tarvitaan aluehallintovirastoilta ja lainsäätäjiltä, että mikä on riittävä tieto ja se että tämä olisi yhdenmukainen.

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Kyllä pääosin

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

Sääntely avaa vaativan sijaishuollon sisällön ja vastaa tarvetta, mutta on arvioni mukaan haastavaa toteuttaa ja vaatii aivan uudenlaista perus- ja erityistason moniammatillista työskentelyä sekä henkilöstön täydennyskoulutuksesta ja työnohjauksesta huolehtimista. Erityisesti vaativan sijaishuollon toteuttaminen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroituna palveluna ja lasten- ja nuorisopsykiatrian sekä sijaishuollon integroituna palveluna tulevat vaatimaan paljon valmistettavaa työtä. Tässäkin sääntelyn kohdassa olisi tärkeää kirjata tarve moniammatillisen työn mallin luomisesta ja yhteistyöstä perus- ja erityispalvelujen välillä.

Tärkeää, että vaativa sijaishuolto on määritelty. Koska kyseessä on lapsen elämä ja kehitys, on kuitenkin tärkeää, että uusi sijaishuollon ”porras” ei aiheuta edestakaista arviointia, siirtelyä ja epävarmuutta lapselle ja perheelle. Se tulisi nimenomaan vakauttaa ja tuoda parempia kuntoutumisen, hoidon ja tuen mahdollisuuksia. Pitäisi ehkä kokeilla malleja, joissa samassa yksikössä toteutettaisiin vaativaa ja ”normaalia” sijaishuoltoa, jotta siirtymät eivät olisi liian suuria. Käytännön toteutuksista tulisi järjestää pilotoiteja. Tärkeää saada integroitu toiminta vastaamaan asiakkaiden tarpeita. Koska kyseessä on uusi toiminta, tulisi sitä arvioida ja tutkia sen vaikuttavuutta lasten selviytymiseen.

Lastensuojelussa tarvitaan integroituja yksiköitä ja todella vahvaa erityisosaamista, tämä tarve on ollut jo vuosia, jonka vuoksi se, että asiaa edistetään lainsäädännöllä, on välttämätöntä. Esityksessä esitetty jaottelu on kuitenkin hieman epäselvä, yhdellä asiakkaalla saattaa olla tarvetta lähes kaikkiin edellä mainittuihin tukimuotoihin lähes saman aikaisesti ja lisäksi tulee huomioida pysyvyys. Käytännön toteutuksen haasteet esimerkiksi lupa-asioiden suhteen herättävät kysymyksiä sekä se, että millä tavoin rahoitus/organisaatioiden välinen yhteistyö konkreettisesti mahdollistuu. Tälle on ehdottomasti tarvetta, mutta tarvitaan todennäköisesti paljon kehittämistyötä, jotta tähän tilanteeseen päästään konkreettisella tasolla. Tähän tulisi saada lisää ja tarkempaa ohjausta lastensuojelun ja terveydenhuollon yhteistyölle.

Koska kyseessä on uusi toiminta, tulisi sitä arvioida ja tutkia sen vaikuttavuutta lasten kuntoutumiseen, hyvinvointiin ja pitempiaikaiseen selviytymiseen.

Vaativan sijaishuollon määritelmä jää esityksessä edelleen liian tulkinnanvaraiseksi, vaatii täsmentämistä. Esityksestä jää myös epäselväksi se, onko vaativan sijaishuollon yksiköissä oltava eho paikkojen mahdollisuus. Onko vaativan sijaishuollon päihdehoidon- ja kuntoutuspalvelun integroidun laitoksen oltava eho-paikkainen laitossyksikkö?

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

Lisäys on hyvä ja kattava ja vastaa pääosin tarkoitustaan. Lähtökohtaisesti pidempi EHO-jakso voi auttaa nuorta sitoutumaan kuntoutukseen paremmin. Näyttää EHO:n toimivuudesta ei kuitenkaan ole ja esityksessä rakennetaan pitkälti koko vaativa sijaishuolto EHO:n varaan. EHO-paikkojen saatavuus on tällä hetkellä hyvin haastavaa ja niihin voi olla kuukausien jono. Kun jaksot pidentyvät, niin paikkoja tulisi olla enemmän tai jonotusaika kasvaa varsinkin, kun EHO-palvelua tuotetaan jatkossa koulukotien, kuntien tai kuntayhtymien toimesta. Tämä on kuitenkin hyvä, koska käytännössä jaksojen toiminnan kannalta olisi tärkeä sitoa terveydenhuollon kuntoutus ja hoito tiiviiksi osaksi EHO-jaksoa. Erityisen huolenpidon paikkoja tulisi olla kattavasti maakuntien alueella, jotta aito yhteistyö ja arviointi toteutuisi käytännössä ja että nuori voisi jatkaa kuntoutusta jo olemassa olevissa palveluissa. On hyvä, että yksityisen laitokset rajataan EHO-yksiköistä pois, mutta huolena on, miten EHO-paikat jatkossa riittävät tämän rajauksen myötä. Esityksessä on epäselvää se, koskeeko päihdeikäikäisiä koskevat uudet rajoitusmuodot EHO-jaksoja, eli tarkoitetaanko esityksessä, että päihdevieroitukseen ja -kuntoutukseen keskitetyt sijaishuoltopaikat tulisi olla nimenomaan EHO-paikkoja. Kysymykset tässä kohtaa ovat: Voiko päihdevieroitusta toteuttaa ilman EHO-päätöstä? Voiko lääkinnällistä päihdevieroitusta toteuttaa muuta kuin EHO-päätöksellä? Tämän lisäksi mainintaa pedagogisesta lausunnosta tässä kohtaa kun puhutaan yleisesti 60\$, vaikkakin se nousee ihan erillisenä myöhemmin olisi hyvä. On tärkeää, että tässä on säännelty myös siitä, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on tavattava lasta, lapsen vanhempia, huoltajia tai muita

lapsen hoidosta ja huolenpidosta vastaavia henkilöitä säännöllisesti erityisen huolenpidon jakson aikana.

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Kyllä

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

Tämä mahdollistaa vaikuttavamman työskentelyn nuoren ja myös hänen lähipiirinsä kanssa. Tämä mahdollistaa pidemmän työskentelyn ja tavoitteisiin pääsemisen mahdollisuus kasvaa. Jakson aikana riittävän pitkä arviointi ohjaa seuraavan sijaishuoltopaikan valintaa ja siihen tarvitsemia tukimuotoja. Erityisen huolenpidon jaksoa arvioidaan hyvin tarkasti, lain edellyttämällä tavalla. Mahdollisuus erityisen huolenpidon jakson pidentämiseen on hyvä lisäys. Harvoin vain 1kk erityisen huolenpidon jakso on riittävä, jonka vuoksi on hyvä, että mahdollisuus tehdä suoraan 3kk päätös. Jakson kestoa on joka tapauksessa arvioitava koko ajan ja päätettävä jakso, sitten kun perusteita sen jaksamiselle ei enää ole olemassa. Jakso mahdollistaisi nuorelle mahdollisuuden saada riittävän pitkäaikaisesti tiivistä tukea. Monesti erityisen huolenpidon jakson jälkeen haasteena on ollut se, että erityisen huolenpidon jakso saattaa sujua melko hyvin, mutta lähes heti jakson jälkeen nuoren tilanne jälleen romahtaa. Pidempi työskentely mahdollistaisi pysyvemmän muutoksen mahdollistamisen. Lisäksi tulisi panostaa siihen, millä tavoin nuoren tuki EHO-jakson jälkeen on riittävän vahvaa ja millä tavoin siirtyminen EHO:lta tehdään viipymättä, mutta riittävällä tuella. Jakson pidentäminen mahdollistaisi tiiviimmän yhteistyön tekemisen sosiaalityöntekijän ja perheen kanssa. Pidempi jakso mahdollistaa suhdeperustaisen työskentelyn lapsen ja hänen läheistensä kanssa.

Tästä olisi tärkeä saada tutkimustietoa, että mikä toimenpiteen vaikuttavuus on.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enemmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

Tämä on hyvä muutosehdotus ja vähentäisi moninkertaista päätöksentekoa lyhyellä aikavälillä/paperityötä ja tukisi pitkäjänteisempää työskentelyä ja siihen asettumista. Lähtökohtaisesti muutoksen aikaan saaminen kuukaudessa on epärealistinen tavoite näin vaativissa tilanteissa. Erityisen haastavissa tilanteissa, joihin liittyy esim. päihderiippuvuus, 3 kuukautta on lyhyt aika lapsen kuntouttamiseen. Toivottavaa olisikin, että ½ vuotta ei olisi liian vaikeasti perusteltavissa, koska jos lapsi on elänyt koko elämänsä päihteiden vaikutuspiirissä ja hänelle itselleen on kehittynyt vahva riippuvuus, ½ vuottakin on verrattain lyhyt aika riittävän pysyvän muutoksen saamiseksi, jotta lapsi voisi jatkaa kuntoutumista vapaammassa olosuhteissa. Lähtökohtaisesti muutoksen aikaan saaminen kuukaudessa on epärealistinen tavoite näin vaativissa tilanteissa.

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

Sääntelylle on tarvetta, tämä asettaa vähimmäisvaatimuksen henkilöstöresurssille, mikä on hyvä asia. Tällä hetkellä on suuria ongelmia löytää riittävän koulutettua ja osaavaa henkilöstöä lastensuojelulaitoksiin. Kouluttamiseen ja osaamisen ylläpitämiseen tulisi kiinnittää huomiota. Henkilöstön kelpoisuusvaatimus/ammattillinen tutkintovaatimus tulisi olla lakiin kirjattuna, ei pelkkänä suosituksena. Henkilöstörakenne tulisi olla tarkemmin määritelty, esim. minkä verran laitoksissa tulisi olla sosiaali- ja minkä verran terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Termi ”riittävä” on liian laava ja tulkinnanvarainen kun puhutaan käytettävissä olevasta asiantuntemuksesta. Vahvempi henkilöstöllisyys voi osaltaan myös vahvistaa sitä, että työhön saadaan paremmin työntekijöitä, kun resurssit ovat kunnossa. Lisäksi se, että henkilöstöresurssia lisätään mahdollistaa aidosti sen, että nuoren yksilöllisiin tilanteisiin on mahdollisuus paneutua paremmin sekä huomioida kuntouttava tuki arjessa vahvemmin sekä suhdeperustainen työ. Henkilöstömitoituksen ei tulisi tapahtua muun resurssoinnin kustannuksella.

Henkilöstömitoitukseen tulee kiinnittää huomiota. Henkilöstömitoituksen ei tulisi tapahtua muun resurssoinnin kustannuksella. Erityisen tärkeää on siis se, että riittävän ajan lisäksi henkilöstöllä on riittävästi oikeanlaista osaamista EHO-jaksoa tarvitsevien nuorten kuntouttamiseen.

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

On hyvä asia, että näin suurta julkista valtaa käytettäessä julkinen sektori toimii palveluntuottajana, huomioiden myös koulukoteja koskeva uusi lakiesitys. Huolta herättää kuitenkin se, kuinka turvataan EHO-paikkojen saatavuus, etenkin kun jaksot pitenevät. On myös erittäin laadukkaita yksityisiä laitoksia, jotka tuottavat erityisen huolenpidon palveluita. Pohdittava, kuinka riittävä resurssi ja osaaminen varmistetaan ja millainen olisi mahdollisen muutoksen aikataulu. Siirtymäajat! Osaamista ei saa hukata! Tällä hetkellä EHO-paikkoja ei ole tarpeeseen nähden riittävästi. Erityisen huolenpidon paikkoja tulisi olla riittävästi eri maantieteellisillä alueilla, jotta tiivis yhteistyö mahdollistuisi myös siltä osin EHO-jakson aikana, huomioiden nuoren yhteydenpito läheisiinsä sekä työntekijöiden säännölliset tapaamiset ja arviointi jakson keston liittyen. On edelleen hyvä, että säädellään missä laitoksissa erityisen huolenpidon jakso voidaan järjestää ja mitä osaamista tämä vaatii henkilökunnalta ja mitä tarkoittaa tilojen osalta. Tämä sääntely korostaa sitä miten merkittävästä ja lapsen oikeuksien rajaamisen kannalta vaativasta toimenpiteestä on kyse.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

Rajoitusten käyttöä on säädelty niin, että niitä voidaan toteuttaa vain arvioidun ja perustellun tarpeen mukaan, suunnitellusti, määräaikaaisesti ja koulutetun ammattihenkilön toimesta. Tähän liittyy oleellisesti 60 §:n mukainen sääntely henkilöstöstä, jonka mukaan lastensuojelulaitoksessa on oltava lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä. Lisäksi vaativan sijaishuollon laitoksella on oltava käytettävissään riittävä lääketieteen,

psykologian ja sosiaalityön asiantuntemus vaativan sijaishuollon toteuttamista ja seurantaan varten. On tärkeää, että kiinnipitämisestä on säännelty niin, että kiinnipitäminen on toteutettava hyväksyttävää hoidollista menetelmää käyttäen ja että mikäli kiinnipitoon joudutaan turvautumaan toistuvasti, on sosiaalityöntekijän arvioitava ja tehtävä suunnitelma yhdessä lapsen ja sijaishuoltoapaikan sekä mahdollisuuksien mukaan huoltajan ja vanhempien kanssa, millä tavoin kiinnipidot olisivat vältettävissä lapsen edun huomioivalla tavalla. Samoin on tärkeää, että eristämistä ei saa määrätä laajempaan eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen huolenpito välttämättä edellyttää. Eristäminen voi kestää vain välttämättömän ajan, kuitenkin yhtäjaksoisesti tai toistuvasti enintään neljä tuntia.

Vaativankin sijaishuollon osalta on tärkeintä, että sitä on toteuttamassa osaava henkilöstö, jonka täydennyskoulutus- ja työnohjaustarpeista huolehditaan ja jolla on käytössään osaamista suhdeperustaiseen, vuorovaikutukselliseen ja moniammatilliseen työhön, jolloin rajoitusten käyttö jää toissijaiseksi.

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Rajoitusten sääntelyä on täsmennetty perustelujen, määräaikojen ja toteuttavan henkilöstön osalta niin että 4 a §:n 2 momentin tavoitteet voisivat toteutua myös vaativaa sijaishuoltoa toteutettaessa. Lakipykälissä mainittavat termit kiireellinen ja välttämätön tulisi määritellä, kun puhutaan siitä, että laitoksissa voidaan tehdä kiireelliset ja välttämättömät päätökset. Muutoin herkästi käy niin, että laitokset siirtävät kaiken päätäntävästuun sosiaalityöntekijöille, joka lisää heidän työmääräänsä kohtuuttomasti.

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

-

66 § Henkilöntarkastus

-

68 § Kiinnipitäminen

-

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lvr:n aikainen koulunkäynti vaatii lisäresurssia laitoksilta, koska ohjaajan oltava mukana koulussa. Onko mahdollista toteuttaa koulunkäynti etänä/ns. kotikouluna laitoksessa ja mitä se vaatii henkilöstörakenteelta?

Nuorelle tulee järjestää mielekästä tekemistä tänä aikana. Lapsella ja nuorella on oikeus perusopetukseen.

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

-

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

Kyllä

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

Se, että on mahdollista tehdä yhteydenpidon rajoituspäätös, vaikka henkilöllisyyttä ei pysty yksilöimään on hyvä asia, sillä tämä on usein tilanne silloin, kun nuorella on vakava päihdekierre. Rajoitus mahdollistaa sen, että nuori pystyy todennäköisesti asettumaan paremmin työskentelyyn ja hyötymään jaksosta. Lisäksi varmistetaan osaltaan sitä, ettei nuori joudu uhkailun/muun kiristämisen kohteeksi kriittisessä tilanteessa esim. kaveripiirin taholta.

On hyvä, että voidaan rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä laitoksen ulkopuolella oleviin henkilöihin, joiden henkilöllisyyttä ei kyetä yksilöimään. Erityiset rajoitukset ovat lapsen perusoikeuksiin vaikuttavia toimenpiteitä ja on oleellista, että niistä säädellään, että ne on lopetettava heti, kun ne eivät enää ole välttämätöntä tai niitä on muutettava lieventämällä niitä lapsen edun mukaisesti.

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

Palvelun laadun kannalta ja mahdollisten rajoitustoimenpiteiden käyttämisen näkökulmasta on hyvä, että palvelua ei voi ulkoistaa. Kuitenkin se, kuinka nopeasti laitoksesta pystytään lähtemään hakemaan esim. kaukana olevaa nuorta, on haaste, johon laitosten täytyy varautua käytännössä. Tällä hetkellä osa laitoksista etsii nuoria todella aktiivisesti, mutta vaihtelua on myös paljon. Eri toimijoiden välisen yhteistyön varmistaminen olisi lakiesityksessä merkittävintä, etenkin poliisin ja sosiaalipäivystyksen kanssa. Laitoksesta poistuneen lapsen etsiminen vie resursseja pois suunnitelmallisesta laitoshoidon työskentelystä. Tämä tulisi huomioida lakiesityksessä, sillä perusyksikön resurssin tulee olla riittävä, jotta laitoksesta poistuneen lapsen turvallisuus voidaan taata. Lapsen suojeleminen tulisi asettaa ensisijaiseksi ja arvioida, kuinka myös näissä tilanteissa pystytään mahdollisimman turvallisesti, nopeasti ja laadukkaasti saattamaan nuori takaisin sijaishuoltopaikkaan, niin ettei byrokratia lisäännä ja käytännön toteutus monimutkaistu. Onko esimerkiksi välttämätöntä ja aina kaikissa tilanteissa lapsen edun mukaista, että lapsen kuljettamiseen oikeutettu henkilö on niin tarkoin määritelty lainsäädännön tasolla? Entä jos lapsi ei

suostu lähtemään työntekijän kyytiin vapaaehtoisesti, mutta suostuu lähtemään sukulaisen kyytiin vapaaehtoisesti? Mikä on lapsen etu?

Käytännössä etsintöihin ja lapsen palauttamiseen tarvitaan usein poliisin apua. Olisiko poliisin kanssa tehtävää yhteistyötä asiassa mahdollista kirjata lakiin (myös poliisilainsäädäntöön vastaava säännös)? Käytännössä se, kuinka poliisilta virka-apua saa tämänkaltaiseen työskentelyyn, vaihtelee paljon. Usein heidän apunsa on tilanteessa kuitenkin välttämätöntä.

Hatkatilanteet vaatisivat kehittämis- ja tutkimustoimintaa, jossa olisivat mukana kokemusasiantuntijat. Niitä voisi myös simuloida parempien toimintamallien etsimiseksi.

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

Toteuttaa tehokkaasti. Ilmoituksesta ei ole ainakaan haittaa. Näin voidaan valvoa perusteita sekä sitä, jos esimerkiksi jossakin laitoksessa eristysmäärät poikkeuksellisesti lisääntyvät huomattavasti. Tällöin voidaan käydä keskustelua asiasta ja siitä, mistä asia mahdollisesti johtuu. Jos asiaa ei valvojan viranomaisen taholta pystytä aktiivisesti seuraamaan (resurssipula), ei asiakirjojen/tiedon lähettämällä ole varsinaista todellista valvonnallista vaikutusta. Se, että ilmoitus tehdään, pitäisi johtaa siihen, että asiaa todella valvotaan ja siitä käydään esim. alueellisesti yhteistä keskustelua säännöllisesti. Lisäksi on hyvä pohtia muitakin keinoja valvonnan mahdollistamiseksi ja etenkin laadun kehittämiseksi. Sääntely korostaa sitä miten vaativasta ja lapsen perusoikeuksiin vakavasti vaikuttavasta toimenpiteestä on kyse. Vaatimus kirjaamisen toimittamisesta aluehallintovirastoon lisää tarvittavaa valvontaa.

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisveloitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

Eristämistä koskeva kirjaus tulee toimittaa välittömästi sosiaalityöntekijälle, mikä on hyvä lisäys entiseen. Se, että aluehallintovirastot valvovat asiaa on tässäkin kohtaa hyvä asia, jotta epäselviin tilanteisiin voidaan tarvittaessa puuttua ja kehittää palveluita. Arvioitava, kuinka valvonta käytännössä toteutuu alueella, sillä näitä päätöksiä saatetaan joidenkin nuorten kohdalla joutua tekemään valtavia määriä, joskus jopa useita eri päätöksiä päivässä. Jos velvoite tiedoksi lähettämiseen tulee, tulee lisäksi varmistaa se, että myös todellinen resurssi valvontaan liittyen on olemassa vastaanottajan taholta. Alueellisen kokonaiskuvan syntyminen rajoitustoimenpiteiden käytöstä/perusteista on yleisesti ottaen hyvä asia, mutta se tulee varmasti työllistämään paljon. Tässä kohtaa on syytä pohtia kokonaisuutta ja sitä, että onko tämä tehokas valvonnan/seurannan keino ja mitä muita mahdollisia toimenpiteitä asian edistämiseksi olisi mahdollista tehdä. Vaatimus kirjaamisen toimittamisesta aluehallintovirastoon lisää tarvittavaa valvontaa.

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

Lisäykset konkretisoivat paremmin jälkihuollon sisältöä/merkitystä sekä sitä, mihin lapsella ja hänen perheellään on oikeus. Lisäyksessä painotetaan vahvasti myös perheen näkökulmaa ja riittävää tukea myös heille, mikä on tärkeää ja välttämätöntä, koska myös perheellä on paljon tuen tarvetta. Jälkihuollon lisäykset laajentavat jälkihuollon merkitystä entisestään. Nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuudessa on edelleen paljon haastetta jälkihuoltoon nuorten kohdalla. Jälkihuollon merkitys ja tuen tarve tulisi tunnistaa myös muissa palveluissa. Jälkihuollon sisältöä tulisi kehittää kuntouttavampaan suuntaan sekä kehittää myös jälkihuoltoa osana koko lastensuojelupalveluiden kokonaisuutta. Jälkihuollossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota monialaiseen yhteistyöhön. Jälkihuollossa tulisi toteuttaa lastensuojelun henkilöstömitoitusta.

Resurssien ja palveluiden saanti tulee olemaan haastavaa. ”Jälkihuollon aikana lapsella tai nuorella on oikeus riittäviin hänen tarpeisiinsa vastaaviin välttämättömiin sosiaalihuollon- ja terveydenhuollon palveluihin ja tukeen, päihdekuntoutukseen sekä apuvälineisiin” vaatii paljon toimintakulttuurin ja monialaisen yhteistyön kehittämistä ja koulutusta, jotta nämä tavoitteet toteutuvat käytännössä.

On siis tärkeää, että jälkihuollon tarkoituksesta säännellään, samoin kuin lapsen ja nuoren oikeudesta jälkihuollon aikana riittäviin hänen tarpeisiinsa vastaaviin välttämättömiin sosiaalihuollon- ja terveydenhuollon palveluihin ja tukeen, päihdekuntoutukseen sekä apuvälineisiin. On myös oleellista, että säädellään, että jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet.

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

Muu vaativan sijaishuollon tarpeet ja erityinen huolenpito neurologisten, kehityksellisten häiriöiden sekä mielenterveys- ja päihdearvion osalta tulisi varmistaa myös. Millä päätöksellä ja kenen viranomaistahon päätöksellä toteutetaan määräaikaaisia perusopetuksen interventiojaksoja lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille valtion lastensuojeluyksiköissä, jos kyse ei ole sijoituspäätöksestä, tulisi tarkentaa.

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Ehdotus siitä, että kiireellinen avohuollon tukitoimi poistuu, on kannatettava asia käytännön lastensuojelutyön näkökulmasta katsottuna. 29§ Lapsen tapaamisen määrä per vuosi on kirjattava lakiin selkeämmin. Nykyisessä kirjauksessa on liikaa tulkinnan varaa ja etenkin pienemmät lapset ovat liian vähillä tapaamisilla tai tapaaja on joku muu kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä Kirjattava nimenomaan tuo lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja lapsen keskinäiset

tapaamiset Lastensuojelulain mukainen 14§:n asiantuntijaryhmän hyödyntäminen EHO-jaksolle vaadittavassa lausunnon antajana tulisi huomioida vahvemmin - jopa niin, että asiantuntijaryhmän jäsenillä on lastensuojelun pyynnöstä velvollisuus tavata lasta ja antaa lausunto EHO-jakson harkintaan liittyen siinä tapauksessa mikäli lapsella ei ole voimassa olevaa hoitosuhdetta joka mahdollistaa lasta tuntevan tahon lausunnon.

On hyvä, että on kirjattu selkeästi se, että palvelutarpeen arviointia tai muita viranomaistehtäviä ei voi ostaa yksityisiltä toimijoilta tai järjestöiltä. HE:n § 26 . Tämä edellyttää julkisilta toimijoilta huomattavaa resurssien lisäystä.

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

14§ Määritelläänkö missä ajassa asiantuntemusta on saatava, missä muodossa (lausuntona, konsultaationa). Tärkeää olisi mallintaa kuinka tämä toteutuu käytännössä.

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

Enligt förslaget till 50 § om val av plats för vård utom hemmet har satsen ”Dessutom ska hänsyn i mån av möjlighet tas till barnets språkliga, kulturella och religiösa bakgrund.” tagits bort. Vi föreslår att satsen återinförs.

Inom social- och hälsovården i allmänhet och i synnerhet inom sådan verksamhet som riktar sig till barn, är klientens språk (och övriga bakgrund) mycket viktigt. Barnet har lagstadgad rätt att till socialvård på eget språk, finska eller svenska, i en tvåspråkig kommun. I praktiken betyder det att en tvåspråkig kommun ska ordna vård utom hemmet på barnets språk. En enspråkigt finsk kommun ska i mån av möjlighet ordna vård utom hemmet på barnets språk. Lagstiftningen för andra språkgrupper än finska och svenska inte är lika stark, varmed det är särskilt viktigt för dem att barnets språkliga (och övriga) bakgrund fortsättningsvis nämns i 50 §.

Stoor Torbjörn
Sosiaalialan osaamiskeskukset